

A
HERMAN
OTTÓ
MÚZEUM
ÉVKÖNYVE

LVIII–LIX. (2019–2020)

ANNALES
MUSEI
DE HERMAN
OTTÓ
NOMINATI
2019–2020

A HERMAN OTTÓ MÚZEUM
ÉVKÖNYVE
LVIII–LIX.

Jahrbuch des Herman Ottó Museums, Miskolc (Ungarn)
Yearbook of the Herman Ottó Museum, Miskolc (Hungary)
Les Annales du Musée Herman Ottó, Miskolc (Hongrie)

Főszerkesztő:
SZOLYÁK PÉTER

Szerkesztette:
TÓTH ARNOLD

A szerkesztésben közreműködött:
BÉKÉSI GÁBOR–JAKAB MÁTYÁS ANDRÁS

Technikai szerkesztő:
TÍMÁR TAMÁS

ISSN 0544–4225

Borítóterv:
FEKETE RÓBERT, SZOLYÁK PÉTER

Lektorálta:
Dobrik István, P. Fischl Klára, Gödölle Mátyás, Gyulai Éva, Kuklay Antal, Kulcsár Gabriella,
Kunt Gergely, Raczky Pál, Tabajdi Gábor, Tringli István

Angol fordítás:
Dúró Tímea, Medve Csaba, Módis Péter, Tóth Arnold és a szerzők

Borítóképek (balról jobbra):

1. Ernst Gräser: Lottchen am Klavier. Kovács Sarolta zongoraművésznő portréja, 1910.
(Jeszenszky Géza tulajdona)
Ernst Gräser: Lottchen am Klavier. Portrait of Sarolta Kovács, pianist, 1910. (Property of Géza Jeszenszky)
2. A Numizmatikai Társulat által Leszih Andornak adományozott névre szóló emlékérem, 1961.
(Herman Ottó Múzeum, HOM HTD 84.48.56.)
*Commemorative medal awarded to Andor Leszih by the Society for Numismatics, 1961.
(Herman Ottó Museum, HOM HTD 84.48.56.)*
3. Egy parasztcsalád lakodalma: Haraszti István és M. Béres Mária házassági képe, Bódvavendégi, 1937. Veres József felvétele (Herman Ottó Múzeum, HOM Gynsz. 15/2012)
A Wedding of a Peasant Family: Marriage photo of István Haraszti and Mária M. Béres, Bódvavendégi, 1937. Photo by József Veres (Herman Ottó Museum, HOM Gynsz. 15/2012)

A kötet megjelenését a Nemzeti Kulturális Alap Közgyűjtemények Kollégiuma támogatta.

Nemzeti Kulturális Alap

Kiadja a miskolci Herman Ottó Múzeum
Felelős kiadó: Dr. Szolyák Péter PhD, múzeumigazgató
A kötet megjelenését gondozta: TT Play Kft., Tímár Tamás, Debrecen

Nyomda és kötészet: Kapitális Nyomdaipari Kft., Debrecen
Felelős vezető: ifj. Kapusi József ügyvezető igazgató

TARTALOM

<i>Előszó</i>	9
JAKAB Mátyás András–SIMON László <i>Leszih Andor emlékezete</i>	11
RÉGÉSZET	
CSENGERI Piroska–P. FISCHL Klára–HAJDÚ Melinda– LÁTOS Tamás–PUSZTAI Tamás–TÓTH Krisztián <i>Mezőkeresztes–Lapos-halom újkőkori településének roncsolásmentes kutatása</i>	19
P. FISCHL Klára–KOÓS Judit–MENGYÁN Ákos–SOMOGYI Krisztina <i>Vatta–Testhalom – Részekből egész</i>	41
B. HELLEBRANDT Magdolna <i>A Gáva-kultúra föld- és vízivára Prügy–Tökföldön</i>	65
SZÖRÉNYI Gábor András–PUSZTAI Tamás et al. <i>Hét metszet a Hernád folyó völgyéből.</i> <i>Az M30-as Miskolc–Kassa autópálya építését megelőző régészeti feladatellátás és kutatás</i>	103
CSENGERI Piroska–KERTÉSZ Gabriella Nikoletta <i>A Herman Ottó Múzeum régészeti kutatásai 2015–2016-ban</i>	149
TÖRTÉNETTUDOMÁNY	
TIHÁNYIOVÁ, Monika <i>A gombaszögi pálos kolostor</i>	191
GYULAI Éva <i>Pulszky Terézia és Malwida von Meysenbug rajzai az angliai emigrációban</i> <i>(Ventnor és környéke, Wight sziget, 1855–1856)</i>	205
FÁBIÁN Máté <i>A vármegye vezére. Borbély–Maczky Emil főispáni szerepfelfogásának alakulása</i> <i>a két világháború között</i>	243
KIS József <i>A Virág-ügy. Konceptió eljárás a miskolci jobboldali szociáldemokraták ellen</i>	253

GÁL Máté	
„Lobkovitz László megyei főelőadó úr ellen panasszal fordulok Elnök úrhoz.”	
Zavarok az Állami Egyháziügyi Hivatal vidéki működésében	269
SURÁNYI Béla	
Fejezetek a hazai állattenyésztés-politika történetéből (1867–1989)	281
NÉPRAJZ	
BODNÁR Mónika	
Üvegnegatívok Bódvavendégiből 3. Egy parasztcsalád lakodalma	305
MŰVÉSZETTÖRTÉNET	
HAJDÚ Ildikó–KÁKÓCZKI András	
Művészet, önkéntesség, múzeum.	
Fejezetek a képzőművészethez kapcsolódó civil szervezetek miskolci történetéből.....	323
HAJDÚ Ildikó	
Matyó asszony Miskolcon. Sóváry János szobrának története	341
PIRINT Andrea	
Arckép és önarckép. Dr. Nagy Róbert orvos-műgyűjtő portréja.....	355
VÁMOSI Katalin	
A tiszaiújvárosi Patrona Hungariae Római Katolikus Templom építéstörténete	371
KÖZLEMÉNYEK	
SZAKÁLL Sándor	
Aragonit utáni opál átalakok a tarcali dácsit köfajtából.....	389
HAZAG Ádám	
Vésett pengéjű kardok a Herman Ottó Múzeum történeti fegyvergyűjteményében.....	393
HIDEG Ágnes	
Kovács Sarolta zongoraművésznő (1891–1979).	
Adatok Miskolczy-Simon Jánosné / Thurzó Nagy Lászlóné életútjához.....	409
KURUCZ Ádám	
„Messze vagyok tőled rózsám, Aradon.”	
Radeczky Lajos szakaszvezető katonakönyve	419
PRÓKAI Margit	
Mérőföldkövek Miskolc közkönyvtárainak 140 éves történetében.....	445
VIGA Gyula	
Szabadfalvi József és a kézművesség kutatása	453
Szerzői útmutató	461

TABLE OF CONTENTS

<i>Preface</i>	9
JAKAB, Mátyás András–SIMON, László <i>In memory of Andor Leszih</i>	11
ARCHAEOLOGY	
CSENGERI, Piroska–P. FISCHL, Klára–HAJDÚ, Melinda– LÁTOS, Tamás–PUSZTAI, Tamás–TÓTH, Krisztián <i>Non-destructive research of the Neolithic settlement at Mezőkeresztes–Lapos-halom</i>	19
P. FISCHL, Klára–KOÓS, Judit–MENGYÁN, Ákos–SOMOGYI, Krisztina <i>Vatta–Téshalom – Assembling the whole from its parts</i>	41
B. HELLEBRANDT, Magdolna <i>Hillfort and water fortress of the Gáva-culture at Prügy–Tökföld</i>	65
SZÖRÉNYI, Gábor András–PUSZTAI, Tamás et al. <i>Seven sections from the Hernád Valley. The archaeological research project prior to the construction of the M30 motorway between Miskolc–Kassa</i>	103
CSENGERI, Piroska–KERTÉSZ, Gabriella Nikoletta <i>Archaeological research at the Herman Ottó Museum in 2015–2016</i>	149
HISTORY	
TIHÁNYIOVÁ, Monika <i>The Pauline Monastery of Gombaszög</i>	191
GYULAI, Éva <i>The drawings of Terézia Pulszky and Malwida von Meysenbug made in emigration to England (Ventnor and surroundings, Isle of Wight, 1855–1856)</i>	205
FÁBIÁN, Máté <i>The leader of the county. The development of Emil Borbély-Maczky's conception of the role of count between the two World Wars</i>	243
KIS, József <i>The Virág-affair. Conceptual trial against the right-wing social democrats in Miskolc</i>	253

GÁL, Máté	
<i>"I complain to Mr. President against the county's Chief Executive László Lobkovitz."</i>	
<i>Disruptions in the regional operation of the State Ecclesiastical Office.....</i>	269
SURÁNYI, Béla	
<i>Chapters from the history of Hungarian animal husbandry policy (1867–1989) .....</i>	281

ETHNOGRAPHY

BODNÁR, Mónika	
<i>Glass negatives from Bódvavendégi, Part 3. A wedding of a peasant family.....</i>	305

ART HISTORY

HAJDÚ, Ildikó–KÁKÓCZKI, András	
<i>Art, volunteering, museum. Chapters from the history of non-governmental organizations</i>	
<i>related to the fine arts in Miskolc .....</i>	323
HAJDÚ, Ildikó	
<i>"Matyó" mother in Miskolc. The story of the sculpture by János Sóváry .....</i>	341
PIRINT, Andrea	
<i>Portrait and self-portrait. Portrait of doctor-art collector dr. Róbert Nagy .....</i>	355
VÁMOSI, Katalin	
<i>The history of the construction of the Roman Catholic Church Patrona Hungariae in Tiszaújváros .....</i>	371

PROCEEDINGS

SZAKÁLL, Sándor	
<i>Opal pseudomorphs after Aragonite from the Tarcal Dacite quarry.....</i>	389
HAZAG, Ádám	
<i>Swords with engraved blades in the historical weapon collection of the Herman Ottó Museum.....</i>	393
HIDEG, Ágnes	
<i>Sarolta Kovács, pianist (1891–1979).</i>	
<i>Information on the life of the spouse of János Miskolczy-Simon / László Thurzó Nagy.....</i>	409
KURUCZ, Ádám	
<i>"I am far from you my rose, in Arad." Manuscript military book of Lajos Radecky .....</i>	419
PRÓKAI, Margit	
<i>Milestones in the history of public libraries of Miskolc .....</i>	445
VIGA, Gyula	
<i>József Szabadfalvi and the research of handicrafts .....</i>	453
<i>Author's guide.....</i>	461

ELŐSZÓ

Miközben a fejemben kavargó gondolatok mondatokká állnak össze, és a mondatok betűi lassan a billentyűzet gombjaihoz érnek, odakint a kora reggeli csendben is fáradtság nélkül tombol tovább A JÁRVÁNY. Járvány ez az egyik, háború a másik oldalon – naponta, óránként, sőt, percenként vívott csatákkal. Nem az első, és nem is az utolsó ilyen. Hogy megnyerhető, és hogy meg is nyerjük, afelől nincs kétségem. Engem nem a győzelem esélye, a háború hossza vagy a csaták sokasága aggaszt, hanem a veszteségek mértéke, mert az már eddig is több, mint amit a józan ész még könnyen elfogadhat, a test és a lélek, az ember, egy nemzet gyorsan kiheverhet.

Ma egy szemmel nem is látható vírus miatt az orvosokon, az ápolókon, a betegszállítókon a világ szeme. Együtt imádkozunk velük, hogy meg tudják menteni a testet, és értük, hogy bírják még, el ne bukjanak. Ha győznek – mert győzni fognak! –, talán ismét rajtunk is lesz a világ szeme. Rajtunk, akik gyűjtjük és védjük a kultúrát, a lélek egyik táplálékát, amelyre mostanában (a celebek és a kultúrharc világában) egészen másképpen van szükség és igény, és amelynek ártó vírusai még mikroszkóp alatt sem láthatók! Pedig ugyanúgy bennünk vannak, a fejekben, a lelkekben. Lassabban, de többet pusztítanak. A maszk és a kézmosás nem véd meg tőlük. Hiszem, hogy a szellemi és lelki egészség titka a tudásvágy és alázat, a kíváncsiság és a józan kritikai érzék! Mi eszerint próbáljuk tenni a dolgunkat.

A Herman Ottó Múzeum Évkönyve most egyszerre szól a nehéz körülmények között megünnepelt, de nagy büszkeséget jelentő 120 éves fennállásunknak, és a koronavírus-járvány miatt még nehezebbé vált, de a reményt semmilyen formában fel nem adó 2020. esztendőnek. Hogy a sok lemondást és bizonytalanságot okozó körülmények ellenére milyen sok tudományos kíváncsiság és tenni akarás, még szunnyadó és már ráfordított energia van a munkatársakban, ahhoz elég egyetlen pillantást vetni az összevont kötet tartalomjegyzékére.

Mindenekelőtt tisztelgünk a múzeum leghosszabb ideig, csaknem fél évszázadig regnáló igazgatója, a 140 éve született Leszih Andor múzeumőr emléke és munkássága előtt. Személyét a jövőben sem kívánjuk feledni, neve alatt tudományos konferencia-sorozat indítását tervezzük. A gazdagon illusztrált, őskori régészeti tanulmányok között egy igazán nagy horderejű munka, az M30-as Miskolc–Kassa autópálya építését megelőző feltárások első összefoglalása külön is említést érdemel. Nagyon sok régész, régésztechnikus, ásatási munkás sokszor erőn felüli teljesítménye vitte előre az ügyet. Ennek a vállalkozásnak az eredményei még az utánunk következő generációknak is bőven biztosítanak majd kutatási témákat. A történettudományi fejezetben közölt kutatások a témaválasztást és a kidolgozást tekintve már-már virtuóz színekben tüntetik fel ezt a sokak által nem kellőképpen megbecsült tudományterületet. Külön köszönet a nálunk publikáló pozsonyi munkatársnőnek, Monika Tihányiovának a gombaszögi pálos kolostorról írt tanulmányáért és Dr. Gyulai Éva professzor asszonynak az újabb, nemzetközi mércét is könnyen teljesítő értekezéséért, mellyel egyben egykori kiváló kollégánkra, Végvári Lajos művészettörténészre is emlékezik.

Mostanra szép és mértékadó sorozattá növekedett a bódvavendégi üvegnegatívok története Bodnár Mónika tollából. Művészettörténeteseink ismét széles spektrummal jelentkeznek: a képzőművészeti civil szervezetek története, a matyó asszony szobrának titkai és egy templom építéstörténete mellett Dr. Nagy Róbert orvos-műgyűjtő, múzeumpártoló – interjúval kiegészített – portréja kínál tartalmas szellemi kirándulást.

Nagy szeretettel üdvözöljük levéltáros és könyvtáros munkatársaink és barátaink írásait, melyekre ismét büszkén hivatkozunk.

És végül, de semmiképp sem utolsó sorban, hálás szívvel köszönjük három nyugalmazott, de napjainkban is különösen aktív munkatársunk közleményeit: a gyűjteményalapító Dr. Szakáll Sándor mineralógusét, a kiváló könyvtáros Hideg Ágnesét és Dr. Viga Gyula néprajzkutató, múzeumigazgatóét.

Munkatársaknak, kutatóknak és olvasóknak is jó testi és lelki egészséget kívánva,

Dr. Szolyák Péter
múzeumigazgató

2020. november 16.

HERMAN OTTÓ
MÚZEUM